

Untitled - Cy Twombly / Jochen Littkemann

Daarvoor moeten we de theaterzaal, onze vertrouwde manieren van betekenisgeving, de luie gewoonten van ons oog, de veilige vertrouwde van onze huid achter ons laten en, zoals Kantor voorstelt, enkele deuren van onze dagelijkse en lineaire tijd openmaken om te zien wat er zich achter beweegt.

Sommige ideeën kun je niet behoorlijk vatten. Sommige ideeën lijken steeds maar rond te dansen, altijd op het punt om de logica van orde en bevattelijkheid met niet in te nemen stappen te doorbreken. Het zijn ideeën die de formele grenzen van de kunst en de wetenschap en alle vormen van kennis voorbijgaan. Het idee 'spoor' heeft zo'n dansende inborst. Het nam vaste vorm aan in choreografische gewoonten toen het nog in de vroege zestiger jaren door Jacques Derrida beschreven werd. Anna Halprin, lerares van Trisha Brown, Yvonne Rainer en Simone Forti, heeft haar kijk op choreografie opnieuw geformuleerd nadat ze de implicaties van de dans als een kunst van het weglaten, een kunst van sporen, had leren begrijpen en in theorieën had gegoten. Halprin beweerde: 'Ik weet nog dat ik dacht dat in dit aspect de dans het tegen de beeldhouwkunst moest afleggen, dat de toeschouwer zolang als nodig was naar een beeld kon kijken, eromheen kon lopen, enzovoort, maar dat een dansbeweging, omdat ze binnen het tijdsverloop gebeurde, zo gauw ze uit-

gevoerd werd weer verdwenen was.'

Ik zal verderop op Halprin terugkomen omdat haar inzicht een duidelijke impact op de geschiedenis van de hedendaagse dans heeft gehad (je kunt wel zeggen dat haar inzicht in feite geschiedenis schreef). Maar ik moet eerst een omweg maken om de vraag te beantwoorden die zich stelt wanneer je, zoals Halprin, de dans als een spoor beschouwt: als de dans verdwijnt, waar gaat hij dan naartoe?

Tweede positie

2. Als het lichaam een landschap is, dan is het ook een theater van beelden, een plek waar de geschiedenis kan rusten. De dans vindt plaats in deze gebroken tijd, op deze plek van verlies en verlangen dat ons geheugen is – dat oer-podium dat bevekt is door de lichamen die we onderdak boden. Kunnen we ze reciteren?

De vragen zijn nu: op welke plekken kan de dans rusten wanneer hij gedanst is? Waar gaat de dans naartoe? En hoe wordt hij weer in beweging gezet bij het mimetische herinneren van het schrijven? De vraag naar het lot, de lotsbestemming, naar het doel van de dans, naar zijn weg en zijn overtuiging is één en dezelfde als die naar de beperkte blik, de blindheid van het oog dat de dans als 'zuiver fysiek' beziet. Deze vraag leidt ons nog verder in de geschiedenis terug, tenminste dertig jaar voor Anna Halprins en Derrida's theorieën

over het spoor in de jaren zestig. Wat ik hier waag is riskant, maar misschien is het de moeite waard. Want door in te roepen wat al altijd aan het oog en het woord is ontgaan, verlang ik misschien te veel en baken ik een pad af dat niet direct het meest rechte is. Het is het pad van de geschiedenis, van het verleden, van afgezette herinneringen. Het is het choreografische pad van de herinneringen, maar ook van het mimetische vertrouwen van het oog en de hand in de dans van het woord. Laten we dus teruggaan naar het verleden, naar 1937, niet naar een Martha Graham die in haar studio in New York aan het dansen is, maar naar een Martha Graham die over de dans schrijft, dat wil zeggen, die nu een andere *pas-de-deux*, één tussen lichaam en betekenis, danst. Desondanks is de choreografie niet minder boeiend. Graham schrijft: 'Om de dans te begrijpen zoals hij is, is het noodzakelijk dat we weten waar hij vandaan komt en waar hij naartoe gaat.'

Grahams zin is buitengewoon in alle betekenissen van het woord. Ik heb hem keer op keer opnieuw gelezen voor ik naar het volgende tekstdeel overging. Misschien kunt u hetzelfde doen...

Vlekken, als in het lot

3. Er is huid en er is tijd – opgespannen doeken vol inscripties. En het leven laat slechts sporen